

Ei L-au cunoscut pe Dumnezeu lor

Vol. 1

Edwin si Lillian Harvey & Hey

- Publicat cu permisiune -

John Tauler

- *Doctorul luminat* –

„Să fug sau să rămân?” Pentru **Dr. Tauler** întrebarea era una de cea mai mare importanță. Liderul creștinătății, papa de la Roma, pusese orașul Strasbourg sub blestemul Bisericii, blestem numit Interdicție. Papa era supărat pe împăratul Ludwig al Germaniei pentru că acordase protecție lui Marsilius de Padova, rector al Universității din Paris, ale cărui învățături despre autoritatea Bisericii și despre suficiența lucrării de ispășire a lui Cristos fuseseră declarate eretice de către Sfântul Scaun.

John Tauler, numit cu respect „maestrul” datorită culturii sale vaste, s-a născut la Strasbourg, în Alsacia, în anul 1290. Tatăl său fusese probabil Nicholas Tauler, un senator al orașului și un om cu o avere considerabilă. În jurul vârstei de 18 ani, tânărul John a intrat în rândul călugărilor din ordinul Dominican și, curînd după aceea, a plecat la Paris pentru a studia teologia la colegiul Dominican St. Jacques.

Mulți dintre „oamenii școlii”, cum erau numiți profesorii din acea perioadă, păreau a se fi specializat pe înalte teme filosofice, teme de care tânărul Tauler era prea puțin interesat.

Tauler era un om smerit și nu admitea nimic altceva decît respect și loialitate față de Biserică și învățăturile ei. Era sincer și curajos și avea o mare dragoste pentru oameni. La rîndul lor, aceștia aveau o admirație fără margini pentru calitățile sale de excepție ca predicator. Nu știm cum, însă nici chiar în fața Interdicției el nu a cedat fricii, așa cum au făcut mulți alți membri ai clerului. În ciuda faptului că nu cunoștea realitatea harului lui Dumnezeu, el nu a fost nicidecum unul dintre acei proverbiali „păstori cu simbrie”.

Și astfel, spre marea ușurare a populației, el a rămas în oraș. Mulțimile veneau cu grămada să-l asculte și aprecierea lor s-a transformat într-un soi de mîndrie pentru faptul că iubitul lor oraș Strasbourg avea parte de un învățător atît de mare. Poseda o cunoaștere excelentă a Bibliei și avea o dorință profundă ca ascultătorii săi să beneficieze în mod practic de aceasta. Pe măsură ce faima lui s-a extins, vizitatorii veneau de departe să-l asculte, însă teoriile sale despre cum poate cineva deveni mai bun prin eforturi proprii s-au dovedit complet neadecvate pentru a produce manifestarea harului în rîndul ascultătorilor săi. În

anul 1340 mulțimile erau mai mari ca oricând, iar „maestrul” le vorbea cu înflăcărare, încercând să le învețe calea către cer.

De aceea, nu a fost o surpriză pentru el când, într-o zi, a observat în audiență un străin cu înfățișare umilă ce părea extrem de interesat. Însă, dacă cel aflat la amvon ar fi putut citi gândurile omului de pe bancă, nu i-ar mai fi rămas motive de mândrie. Căci omul din Elveția gîndea astfel: „«Maestrul» e un om foarte blînd, iubitor, bun la inimă din fire. Înțelege bine și Sfintele Scripturi. Dar față de lumina harului se află în întuneric, fiindcă n-a cunoscut-o niciodată.”

Vizitatorul era **Nicholas de Basel**, un adevărat apostol al acelor vremuri întunecate. Auzise de trei ori într-un vis că trebuie să meargă la Strasbourg să-l asculte predicînd pe dr. Tauler și fusese convins de faptul că Dumnezeu îl îndemna să-l ajute pe acest mare învățător să găsească lumina Evangheliei. Nicholas a petrecut în rugăciune tot timpul pe care-l avea la dispoziție și, după ce a ascultat cinci predici, s-a apropiat de învățător și și-a arătat dorința, conform practicii din Biserica Catolică, să se confeseze. Acesta a fost de acord și Nicholas a făcut lucrul acesta timp de douăsprezece săptămîni, după care i-a cerut doctorului în teologie să țină o predică în care să arate cum poate un om să ajungă pe cea mai înaltă culme a vieții spirituale posibile în această lume de păcat.

Dr. Tauler a ținut această predică în cele din urmă, expunînd un mesaj biblic practic în douăzeci și patru de puncte susținînd, din punct de vedere omenesc, apogeul perfecțiunii creștine. Predica s-a referit la lepădarea de sine, la umilință, la răstignirea vieții vechi, la biruință lăuntrică, la dragoste desăvîrșită și simplitate. Cu toate acestea, nu era decît teorie, obținută prin studiul atent al Scripturii. Într-adevăr, cei care consideră acele timpuri ca fiind vremuri de întuneric, nu vor putea crede că un cleric din zilele acelea a putut reda atît de clar ce cere Dumnezeu de la cei care doresc să fie ai Săi în întregime.

Dar predica a omis două lucruri de cea mai mare importanță - totala păcătoșenie a omului, ce are drept consecință neputința de a atinge acest standard prin forțe proprii, și credința în jertfa ispășitoare a lui Cristos ca singura cale către binecuvîntata experiență ce a fost descrisă în predică. Nicholas a scris din memorie întreaga predică și, mai tîrziu, a citit-o lui Tauler care, uimit de inteligența și capacitățile acestuia, l-a îndemnat să mai rămînă în Strasbourg pentru a asculta și alte predici pe viitor.

Imaginați-vă surpriza și consternarea „profesorului” când a auzit din gura acestui străin umil următoarele cuvinte: *„Sînteți un mare cărturar și ne-ați învățat o lecție bună în această predică. Dar dumnezevoastră înșivă nu trăiți în conformitate cu ea. Totuși încercați să mă convingeți să mai rămîn aici ca să-mi mai țineți o predică. Domnule, vreau să înțelegeți că, în multe feluri, cuvintele oamenilor mai mult m-au încurcat, decît m-au ajutat. Și motivul este acesta: s-a întîmplat adesea ca, după ce ascultam o predică, să iau cu mine idei false de care abia puteam scăpa, într-un timp îndelungat și cu multă trudă. Dar dacă cel*

mai mare învățător al adevărului se apropie de un om, acesta trebuie să se golească și să renunțe la toate celelalte lucruri, ascultînd numai vocea Lui. Să știi că, atunci cînd acest învățător vine la mine, El mă învață într-o oră mai mult decît ar putea toți doctorii în teologie de la Adam pînă în Ziua Judecății."

„Profesorul" a primit bine aceste cuvinte, rugîndu-și oaspetele să mai rămînă o vreme în Strasbourg. Nicholas a fost de acord, cu condiția ca Tauler să-i permită să-i vorbească liber sub acoperirea jurămîntului confesiunii. Astfel a început Nicholas să-l învețe pe cel care crezuse că îl va instrui pe el. El a spus că motivul pentru care predicile lui Tauler „ucideau, în loc să dea viață" era faptul că, în realitate, dorințele sale nu erau îndreptate către Dumnezeu, ci către creaturile Sale; în mod special către una dintre ele, pe care o iubea peste măsură de mult (pe sine însuși). Drept consecință, inima lui nu era în întregime a Domnului.

„De aceea, spunea Nicholas, asemăn inima ta cu un vas necurat. Cînd vinul curat, neamestecat, al învățăturii sănătoase trece prin acest vas murdar și plin de pete, rezultatul este că învățătura ta nu mai are Savoare și nu aduce har inimilor celor care te ascultă. Iar cît despre faptul că am spus că ești încă în întuneric și nu ai adevărata lumină, este de asemenea adevărat; și prin aceasta se poate vedea cît de puțini sînt aceia care primesc harul Sfîntului Spirit prin învățătura ta.

Am mai spus că ești un fariseu; și lucrul acesta este adevărat. Dar nu ești un fariseu ipocrit. Totuși, ai acest semn distinctiv al fariseilor, anume că în toate lucrurile te cauți și te iubești pe tine însuși și nu gloria lui Dumnezeu. Acum examinează, stimate domn, și vezi dacă nu ești un fariseu în ochii lui Dumnezeu. Pentru că, să știi, maestre, un om este socotit un fariseu în ochii lui Dumnezeu după cum îi este înclinată inima. Și, cu adevărat, în ochii lui Dumnezeu sînt mulți farisei."

După ce au fost rostite aceste vorbe, **Tauler** a căzut pe grumazul lui Nicholas și l-a sărutat zicînd: „Mi-a venit în minte o asemănare. Mi s-a întîmplat ca și femeii păgîne de la fîntînă. Pentru că, să știi, fiule drag, tu mi-ai pus înaintea ochilor toate defectele. Mi-ai spus tot ce ascunsesem în mine și mai ales că dragostea mea se îndreaptă către o singură ființă. Dar vreau să-ți spun un adevăr: eu singur nu mi-am dat seama și cred că nici un om din lume nu și-ar fi putut da seama. Nu mă îndoiesc, fiule scump, că de la Dumnezeu știi toate acestea."

În conversațiile ulterioare Tauler i-a mărturisit lui **Nicholas** că a fost rănit profund de faptul că l-a numit fariseu, însă umilul serv al lui Cristos i-a arătat, cu credincioșie, că și el, ca acei învățători ai Legii din vechime, pune pe umerii altora poveri pe care el nu le ridică și, la fel ca ei, „zicea, dar nu făcea".

„Maestre, uită-ta la tine, a continuat el. Dumnezeu știe, ca și tine, că nu atingi și nu porți aceste poveri în viața ta. Dar mărturisesc că, atît cît pot eu judeca după starea ta prezentă, aș urma mai degrabă cuvintele tale, decît viața ta. Privește numai la tine și vezi dacă nu ești un fariseu înaintea lui Dumnezeu, măcar că nu ești unul dintre acei farisei a căror parte este în focul iadului."

Învățătorul a răspuns: „Nu știu ce să spun. Văd limpede că sînt un păcătos

și sînt hotărît să-mi schimb viața în bine, chiar de ar fi să mor pentru aceasta. Dragă fiule, nu mai pot aștepta. Te rog numai, pentru Numele lui Dumnezeu, să mă sfătuiești cum să încep lucrul acesta; arată-mi și învață-mă cum să ajung la cea mai înaltă desăvîrșire pe care o poate atinge un om pe pămînt."

După aceea, Nicholas i-a arătat „profesorului” că, dacă dorea cu adevărat să știe căile lui Dumnezeu, el îi va da o primă lecție. Căci el știa prea bine că încăpățînatul Tauler sau oricare alt om nu putea împlini aceste porunci numai prin eforturi proprii. Dorința sa era ca această ultimă răbufnire a efortărilor proprii să îl facă pe Tauler să întrevadă ceva din neputința și din nimicnicia lui pentru a fi gata să primească revelația divină despre calea mîntuirii numai prin credință.

După trei săptămîni, Tauler a mărturisit disperat că a trăit o mare agonie sufletească și că ar fi necinstit dacă ar spune că a învățat chiar și prima literă din lecția ce i-a fost dată. Dar, după aceeași perioadă de timp, a trimis după Nicholas și i-a spus: „Dragă fiule, bucură-te împreună cu mine, fiindcă cred, cu ajutorul lui Dumnezeu, că pot să spun primul rînd."

Cît de fericit a fost Nicholas, căci, prin faptul că Tauler l-a rugat să-l învețe mai departe, era evident că „maestrul” se apropia de sfîrșitul tuturor eforturilor proprii. Atunci l-a sfătuit să facă ceva ce știa că va însemna moartea a tot ceea ce marele predicator îndrăgea. Pe scurt, i-a spus să apuce pe calea Crucii, cale care stă în fața oricărui om care vrea să-L urmeze pe Cristos. I-a sugerat lui Tauler să renunțe temporar la predicare și la alte îndatoriri preoțești, concentrîndu-se asupra căutării lui Dumnezeu.

“Aceasta, spunea Nicholas, va face ca prietenii să se întoarcă împotriva lu”i. Audiența, care asculta vrăjită predicile sale, îl va părăsi cu dezgust. Și așa s-a și întîmplat. Doi ani pustii Tauler a refuzat să predice și să învețe. Populația s-a înfuriat, numindu-l smintit. Drept urmare, a rămas lipsit de mijloacele de trai și, în timpul acelei perioade, pentru a-și ușura chinurile foamei, a vîndut unele din cărțile sale mult îndrăgite. S-a îmbolnăvit și, cînd prietenul său l-a vizitat din nou, acesta l-a îndemnat să aibă mai multă grijă de trupul care i-a fost dat de către Dumnezeu. Totuși, Nicholas a fost mulțumit și, cerîndu-i „profesorului” să persevereze, a promis că va veni ori de cîte ori va fi nevoie de el.

Dar Tatăl nostru ceresc veghea și era gata să fie îndurător. Revelația Sa nu era departe. În mod semnificativ, era sărbătoarea convertirii Sfîntului Pavel cînd a avut loc marele eveniment al vieții lui Tauler.

Doctorul în teologie a fost convins de vinovăția și păcătoșenia inimii sale înaintea lui Dumnezeu și, datorită acestei revelații, a ajuns atît de slab încît nu putea decît să stea în pat implorînd: **„O, Dumnezeule plin de îndurare, ai milă de mine, un biet păcătos, pentru bunătatea Ta nemărginită; căci nu sînt vrednic să trăiesc pe fața pămîntului.”** Stînd acolo în pat, slab și zdrobit de întristare, a auzit o Voce zicîndu-i: **„Ai încredere în Dumnezeu și fii în pace; și să știi că, atunci cînd El a trăit ca om pe pămînt, pe cei pe care-i vindecase în trup i-a făcut sănătoși și în suflet.”**

Reacția sa față de acest mesaj a fost atît de puternică încît, pentru o vreme,

parcă și-a pierdut rațiunea. Când și-a revenit era stăpînit de o putere lăuntrică nouă, iar adevărul divin, care înainte fusese întunecat pentru el, îi era acum clar ca lumina zilei. A trimis după Nicholas care, văzîndu-i bucuria, a exclamat: „Pot să spun că acum, pentru întîia oară, sufletul tău a fost atins de către Cel Preaînalt... Litera legii, care înainte te ucisese, acum îți dă iarăși viață, pentru că ți-a atins inima prin puterea Duhului Sfînt. Învățătura ta, care înainte venea din firea ta, va veni acum de la Duhul Sfînt. Căci, prin harul lui Dumnezeu, ai primit lumina de la Sfîntul Spirit și Scripturile, pe care le cunoști deja, îți vor deveni clare, fiindcă vei avea o înțelegere pe care nu ai avut-o niciodată înainte.” Și așa a fost. Tauler era o făptură nouă, viu și fremătînd de un nou mesaj din ceruri. Nicholas i-a dat bani cu care să-și răscumpere cărțile și 1-a sfătuit să înceapă din nou să predice. „Profesorul” a anunțat o slujbă și oamenii s-au adunat, însă, în loc să proclame Cuvîntul, n-a putut decît să stea în fața lor piîngînd. Mulțimea care venise cu sufletul la gură a așteptat, dar în ziua aceea nu au auzit nici o predică. Marele orator de odinioară nu putea rosti nici un cuvînt; toată ființa continua să i se cutremure de plîns. În cele din urmă, mulțimea s-a împrăștiat mînioasă, convinsă că dr. Tauler este mai dezechilibrat ca oricînd.

Însă marea schimbare interioară venise și, avînd în vedere nevoia spirituală cruntă de pretutindeni, doctorului îi era imposibil să rămînă multă vreme tăcut cu privire la cele petrecute. Reputația sau interesele sale nu mai însemnau nimic pentru el.

Tauler și-a amintit de călugări și călugărițe, de sacrificiile și penitențele autoimpuse, ca și de pretinsa lor sfințenie. Gîndindu-se la păcatele și la rătăcirile lor, a fost cuprins de dorința de a le descoperi secretul eliberării sale. Astfel, știind că are un mesaj din partea lui Dumnezeu, a predicat în fața unei mănăstiri unei adunări formate din călugărițe și din alți ascultători. Plecînd de la textul: „Iată mirele, ieșiți-i în întîmpinare!” (Matei 25:6) a vorbit despre Cristos, Mirele sufletului, relație pe care călugărițele pretindeau că o au cu Domnul Isus Cristos.

Și ce predică a fost! Judecată după cele întîmplăte la terminarea ei, trebuie să fi fost grozav de convingătoare. Duhul Sfînt a atins peste tot inimile, în timp ce vorbitorul descria starea celei ce se pretindea Mireasa lui Cristos: mînjită de interese egoiste, dragoste de lume, laudă de sine și lăcomie. A fost un discurs frumos, dar pătrunzător despre ce se găsește în inima oricărei ființe omenești, indiferent de slujba la care este chemat. Mesajul s-a încheiat cu o imagine a Mirelui care Se dăruiește pe Sine pentru curățarea și sfințirea Bisericii. Când a terminat predica, vreo patruzeci de oameni doritori să afle mai mult au rămas tăcuți în curtea bisericii.

„Profesorul” a început să predice din nou mulțimilor și lucrul acesta s-a dovedit a fi fost făcut într-un moment foarte potrivit, deoarece la scurt timp după aceea comunitatea a fost bîntuită de ciumă și cutremure. Acestora le-a urmat cumplita „*Black Death*”,¹ care a cauzat moartea a 16.000 de oameni în Strasbourg și aproximativ 14.000 în Basel. Nu este un lucru minunat că acest mare predicator a fost umplut cu Duhul Sfînt pentru asemenea momente?

Timp de șase ani, dr. Tauler le-a dat lumina Evangheliei celor vii și celor

aflați pe patul de moarte. Există multe cazuri în biografiile oamenilor evlavioși din Europa secolelor care au urmat în care cel care tînjea după o viață spirituală profundă și-a îndreptat căutările spre vremurile foarte îndepărtate, în acei ani întunecați de dinaintea de Reformă, și a citit cu multă sete și binecuvîntare predicile lui John Tauler. Două fragmente din aceste discursuri vor demonstra în ce măsură acest căutător de Dumnezeu a descoperit unele dintre cele mai adînci taine.

Cei care intră în viața lui Dumnezeu sînt oameni cu adevărat nobili și cu multă trecere, oameni care în fapte și în adevăr se înalță deasupra tuturor lucrurilor create din viața lui Dumnezeu; căci ei îl caută și îl iubesc numai pe Dumnezeu însuși, nimic altceva. Ei nu caută nici plăcerea, nici scopuri egoiste, nici cele ce sînt numai daruri care vin de la Dumnezeu; fiindcă omul lor lăuntric este cu totul cufundat în Dumnezeu și nu urmăresc altceva decît lauda și gloria lui Dumnezeu, pentru că numai voia Sa cea bună să fie împlinită în ei și prin ei în toate faptele. De aceea ei pot suferi toate lucrurile și pot renunța la toate, căci ei le primesc pe toate ca din mîna lui Dumnezeu și îi dau înapoi lui Dumnezeu, în simplitatea inimii lor, tot ce au primit de la El și nu pretind că ar avea dreptul la nici una din îndurărilor Sale.

Ei sînt ca un rîu care curge în mare și se răspîndește cu fiecare val și se grăbește apoi iarăși la izvorul de unde a pornit, tot astfel și oamenii aceștia își oferă darurile Sursei din care ele au venit și se întorc în ea ei înșiși. Căci, atîta vreme cît ei poartă toate darurile lui Dumnezeu înapoi la izvorul lor divin și nu au pretenția că le aparțin, fie pentru plăcere, fie pentru avantaje, și nu urmăresc aceasta sau aceea, ci pur și simplu numai pe Dumnezeu, Dumnezeu va fi cu necesitate singurul lor refugiu și adăpost, în lăuntru lor și în afară.

Iată rezumatul unui alt discurs pe tema uneia dintre

Fericiri:

„Ferice de cei cu inima curată, căci ei vor vedea pe Dumnezeu.” O inimă curată valorează mai mult în ochii lui Dumnezeu decît orice altceva pe pămînt. O inimă curată este o odaie frumoasă, împodobită cu grijă, locuința Duhului Sfînt, un templu de aur al Dumnezeirii, un sanctuar al Singurului Fiu născut, în care El se închină Tatălui Cereșc, un altar al marelui sacrificiu divin, pe care Fiul este zilnic jertfit Tatălui Cereșc.

O inimă curată este tronul Judecătorului Suprem; scaunul de domnie și odaia de taină a Sfintei Treimi, o candelă ce poartă Lumina Eternă, o cameră a sfaturilor tainice ale Persoanelor Divine, un tezaur al bogățiilor divine, un depozit de dulceață dumnezeiască, o panoplie a înțelepciunii veșnice, o celulă a singurătății divine, răsplata pentru toată viața și suferința lui Cristos.

Deci, ce este o inimă curată? Este, așa cum am mai spus, o inimă care își găsește singura și întreaga satisfacție în Dumnezeu, care îl dorește numai pe Dumnezeu și se desfată numai în El, ale cărei gânduri și intenții sînt întotdeauna ocupate cu Dumnezeu, căreia tot ce nu este Dumnezeu îi este străin și neplăcut, care se ține cît mai departe de imaginile nedemne, de bucurii și înfrîngeri, de toate grijile și temerile exterioare, întorcîndu-le pe toate acestea spre bine; fiindcă, pentru cel curat toate lucrurile sînt curate, iar

pentru cel plin de bunătate nimic nu este amar. Amin.

Viața evlavioasă a lui John Tauler și învățăturile sale lipsite de compromisuri au influențat alți doi oameni ai Bisericii: Thomas de Strasbourg și Leopold de Saxonia, ambii stareți. Acești trei „**prieteni ai lui Dumnezeu**”, după cum erau numiți adesea, și alții asemenea lor, au fost fără frică în învățăturile și în scrierile lor, care erau în puternic contrast cu doctrinele susținute de Biserica oficială. Ei i-au sfătuit pe oameni să nu bage deloc în seamă interdicția Papei; să viziteze pe cei bolnavi și pe muribunzi, să-i mîngîie îndreptîndu-le privirile spre „suferințele și moartea Domnului nostru, care S-a dat pe Sine însuși ca o jertfă desăvîrșită pentru ei și pentru păcatele lumii întregi.”

Răzbunarea din partea inamicilor lor era iminentă și cei trei au fost înlăturați în cele din urmă din pozițiile influente pe care le dețineau. La șase ani după convertirea sa, **John Tauler** a fost silit să părăsească orașul Strasbourg și să plece la Koln, spre mîhnirea multora, dintre care nu puțini au trăit experiența unei vieți transformate în timpul slujirii sale. În acest oraș, Tauler a avut libertatea de a predica atît cît a dorit și a făcut lucrul acesta timp de vreo zece ani. La vîrsta de șaptezeci de ani, bătrîn și infirm, s-a întors la Strasbourg, unde a fost îngrijit de către sora sa, de asemenea bătrînă, în una dintre casele ce aparțineau mănăstirii în care aceasta era călugăriță. Acolo l-a vizitat Nicholas și au căzut împreună de acord ca acesta să scrie o istorisire a vieții lui Tauler, deși numele doctorului urma să nu fie menționat. Avea să fie cunoscut doar ca „profesorul”, iar Nicholas ca „omul”, pentru ca Dumnezeu să aibă toată gloria pentru tot ce El realizase. Curînd după aceea, acest scump om al lui Dumnezeu a plecat pentru veșnicie la Domnul. Nicholas împreună cu cetățenii orașului l-au plîns din adîncul inimii.

Martin Luther a prețuit scrierile dr. Tauler în cel mai înalt grad și a declarat că a găsit în ele mai multă învățătură decît în toți cărțurarii puși la un loc. Prietenului său Spalatin i-a scris: **„Dacă vrei să afli învățătură sănătoasă, din aceea veche și bună, în limba germană, fă-ți rost de predicile lui John Tauler, pentru că nici în latină și nici în limba noastră nu am întîlnit vreodată o învățătură mai solidă și în mai multă armonie cu Evanghelia.”** Timp de mulți ani, oamenii din Strasbourg și-au amintit de Tauler ca fiind „doctorul luminat de harul lui Dumnezeu” sau „maestru al Sfințelor Scripturi”.

CE EȘTI TU PENTRU MINE

Ca mirele pentru aleasa inimii sale,
 Ca regele pentru țara sa, Ca turnul pentru un castel
 Și cîrmaciul pentru cîrmă,
 Așa, Doamne, ești Tu pentru mine.

Ca o fîntînă în grădină,
Ca o candelă în întuneric, Ca o comoară într-un cufăr
Și ca mana în chivotul legămîntului, Așa, Doamne, ești Tu pentru mine.

Ca o piatră de rubin pe un inel,
Ca mierea în fagurul ei, Ca lumina într-un felinar
Și ca un tată în casa lui,
Așa, Doamne, ești Tu pentru mine.

Ca chipul pentru oglindă^ Ca rodul pentru smochin
Și ca rouă pentru iarbă,
Așa, Doamne, ești Tu pentru mine.

John Tauler

¹ Literal: „Moartea Neagră”. Este vorba despre ciuma care a bîntuit în Europa pe la mijlocul secolului al XIV-lea, în mai multe reprize, în special între anii 1348-1351, și care a ucis o mare parte din populația Europei din acea vreme: o pătrime (după calculele făcute de J.E.K. Hecker) sau chiar o treime (după aprecierea lui Jean Froissart), (n. trad.).